

KELL-E FOLYTON LÁZADNUNK?

BEVEZETŐ A *FORDULAT* 6. SZÁMÁHOZ

A Kézi-Chopin zenekar egy sorával is kezdhethetnénk a *Fordulat* 6. számának bevezetőjét, amely szerint „hatvannyolc sosem hozott lázba”. Ez azonban nem igaz. A hatvanas évek szűk levegőjének teóriával és élménnyel való telítődése mint egy kísértet jár vissza még napjainkban is, munkát adva ezzel teoretikusoknak, lázadóknak és utópiakeresőknek. Nehéz lenne egyetlen tanulmányba összesűríteni mindazt a tapasztalatot és tudást, amely a „'68” „könyvtárában” felhalmozódott anno és az évtizedek során.

Épp ezért a *Fordulat* szerzői is több oldalról közelítik meg és más-más szemüvegen keresztül olvassák ezen könyvtár könyveit. Tanyi Attila a frankfurti iskola elefántcsonttoronyát mutatja be, pontosabban, ahogy annak tagjai a hatvanas éveket, hatvannyolcat, a politikai cselekvést, koru(n)k kapitalizmusát látták, reflektálva ezzel a társadalomtudomány szerepére is. Weiss János a kádári Magyarország lázadóiról és az ellenállás formáiról értekezik Horváth Sándor *Kádár gyermekei* című könyve tükrében. Hatvannyolcas összeállításunk záródarabjaként Szépe András egy, a témában megjelent tanulmánykötet fényében arra tesz kísérletet, hogy bebizonyítsa: '68, mint olyan, nem több, mint hívószó és metafora, azaz érdemesebb inkább *hatvannyolcokról* értekezni.

Ha hatvannyolc eszünkbe jut, akkor tulajdonképpen az utópiáról gondolkodunk. Ebben az esetben azonban megkerülhetetlen Karl Marx személye. Miközben a világsajtó – a kérdést végletesen leegyszerűsítve – a „nagyszakállú” újabb, a világot belengő kísértetéről írogat, addig a neves marxisták csak a fejüket vakarják. Nem az elmélet újbóli előtérbe kerülése váltja ki a csodálkozást, hanem az, hogy miközben marxistának lenni a nagy többség szemében továbbra sem vállalható, addig Marx újból viszonyítási ponttá vált – sok esetben igen meglepő helyeken és kontextusokban.

Korunk társadalomtudósainak nagy része Marxot se lenyelni, se kiköpní nem tudja. Ennek –különösen Magyarországon – történeti, ideológiai és egzisztenciális okai – valamint ürügyei – közsismertek. A marxizmussal szembeni meglehetősen skizofrén

hozzáállást egy hazai konzervatív folyóirat legfrissebb, analitikus marxizmussal foglalkozó számának szerkesztői bevezetője is mutatja: „Ma sem morálisan, sem intellektuálisan nem lehet a hagyományos értelemben marxistának lenni. [...] Az általam igaznak és fontosnak tartott nézetek többsége Marxra vezethető vissza.” Az elmélet, az értelmező, netán a közeg az oka ennek a zűrzavarnak? Vagy a sokak által logikailag zártnak tartott elmélet fellazító, alkalmazói, a marxisták által gyártott tézisek?

Van-e értelme újraolvasni, újabb értelmezéseket gyártani, netán a neónál is neőbbnek, a posztnál is poszttabbnak lenni? A *Fordulat* eddigi és mostani számait olvasva a kérdés csupán költői, szerzőink – Bózsó Péter, Berki Tamás és a közelmúltban elhunyt Juhász János – a „Miért olvassunk ma Marxtot?” kérdésre eltérő válaszokat adnak.

Bózsó Péter recenziójában Göran Therbornt idézi: „A kapitalizmus továbbra is kitermeli – és a jövőben is ki fogja termelni – a felháborodás érzését. Ebben az értelemben megmarad a folyamatosság a XIX., XX. és XXI. század között a kritika és az ellenállás vonatkozásában egyaránt [...] Bizonyos, hogy antikapitalista társadalomtudósok új generációi fognak feltűnni, sokan fognak Marxtot olvasni, de kétséges, hogy látják-e majd értelmét annak, hogy marxistának nevezzék magukat.”

Lehet, hogy a kérdés megválaszolásához Marx „elé” kell visszanyúlni. Így tesznek a *Fordulat* ezen számának további szerzői is: Kodaj Dániel Hegel szabadságfogalmával, Malcolm Bull az állam bukásával, majd Allen Wood Hegel és marxizmus viszonyával foglalkozó tanulmányával ismerkedhetnek meg a kedves Olvasók.

A *Fordulat* 6. számának tematikája tehát a lázadás és az elméleti ellenállás, mely utóbbi vállalása nagy – de nemes – feladat lehet napjainkban.

Marxisták, és Marxtot olvasó vagy nem olvasó nem marxisták: köpködni nem illik, lenyelni egészben egészségtelen. '68-hoz, a leporolt klasszikus marxizmushoz, a poszt-marxizmushoz, a polgári közgazdaságtan alapjainak megrengetéséhez és némi Hegelhez jó étvágyat kívánunk!

Böcskei Balázs–Mészáros Ádám